

ALEKSANDRA LUBIKOWSKA

Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu
Zakład Psychologii Ogólnej i Psychodiagnostyki
e-mail: lubikowska@gmail.com

POMIAR I SAMOOCENA POZIOMU INTELIGENCJI EMOCJONALNEJ U OSÓB O SKRAJNIE WYSOKIM IŁORAZIE INTELIGENCJI OGÓLNEJ

Abstrakt. W badaniu analizowano samoocenę w zakresie inteligencji emocjonalnej (IE) oraz poziom inteligencji emocjonalnej wśród osób ($n = 43$) należących do Stowarzyszenia Mensa Polska. Zastosowano trzy testy służące do oceny ogólnego poziomu inteligencji emocjonalnej lub komponentów IE: Test Inteligencji Emocjonalnej (TIE), Skalę Inteligencji Emocjonalnej – Twarze (SIE-T) oraz Test Rozumienia Emocji (TRE). Ponadto, analizowano samoocenę osób badanych w zakresie IE. Otrzymane wyniki wykazały, że: 1) osoby o wysokim IQ uzyskały wyższe wyniki w zakresie ogólnego poziomu IE ($t = 5,33$, $p < 0,0001$) oraz wyższe wyniki w zakresie poszczególnych zdolności składających się na IE w porównaniu z przeciętnymi wynikami w populacji (od $t = 3,27$, $p < 0,005$ dla zarządzania emocjami do $t = 6,13$, $p < 0,0001$ dla rozumienia emocji); 2) osoby badane nie doszacowały swoich wyników w ankietach (od $t = -5,76$, $p < 0,0001$ do $t = -8,67$, $p < 0,0001$).

Słowa kluczowe: inteligencja emocjonalna, inteligencja ogólna, samoocena.

1. WPROWADZENIE

Wybitnie uzdolnione jednostki stanowią przedmiot zainteresowania naukowców, praktyków i opinii publicznej od wieków (Robinson, Clinkenbeard, 2008). Początki zainteresowania sferą emocjonalną i społeczną geniuszy sięgają longitudinalnych badań prowadzonych przez Termiana (1925). Badania uczonego przyniosły obiecujące wyniki wskazujące, że większość badanych osób charakteryzowała się wysokimi zdolnościami interpersonalnymi i emocjonalnymi. Do podobnych wniosków prowadzą nowsze badania przeprowadzone w Izraelu (Zeidner i in., 2005). Okazało się bowiem, że w zadaniowym teście MSCEIT – *Mayer–Salovey–Caruso Emotional Intelligence Test* autorstwa Mayera i in. (2002) uczniowie o wyższych zdolnościach werbalnych uzyskali wyższe wyniki w zakresie IE w porównaniu z osobami o przeciętnych zdolnościach. Odwrotne rezultaty otrzymano w badaniu z użyciem samoopisowego testu *Schutte Self-Report Inventory* (SSRI) autorstwa Schutte i in. (1998) – osoby o niższych zdolnościach werbalnych wypadły lepiej niż jednostki z wyższymi zdolnościami. Z kolei w badaniu Nail i Evans (1997)

z zastosowaniem *Self-Report of Personality* stwierdzono mniej oznak niedopasowania społecznego u osób o ponadprzeciętnych zdolnościach niż w grupie kontrolnej, składającej się z osób o zdolnościach na poziomie przeciętnym.

Chociaż wyniki badań z udziałem osób wybitnie uzdolnionych pokazują, że osoby te charakteryzują się często wyższymi niż przeciętne zdolnościami społecznymi, emocjonalnymi i interpersonalnymi, to jednak w literaturze popularnonaukowej i *mass mediach* wciąż obecne są opinie o trudnościach w sferze emocjonalnej i interpersonalnej nieprzeciętnie zdolnych osób. Bain i Bell (2008) zwracają uwagę, że powszechna jest opinia, zgodnie z którą osoby o wysokich zdolnościach często cierpią z powodu wrażliwości emocjonalnej i społecznej. Ciarrochi (2008, s. 197) w jednym ze swoich artykułów pisze w sposób następujący: „Zaczniemy od spostrzeżenia, które przyczyniło się do powstania pojęcie inteligencji emocjonalnej: ludzie inteligentni często wydają się emocjonalnymi głupcami”. Popularyzator pojęcia IE, Goleman (1997, s. 35) twierdzi, że „osoby o wysokim ilorazie inteligencji mogą zadziwiająco nieudolnie kierować swym życiem prywatnym”. O'Connor (2005) zwraca uwagę, że pogląd, zgodnie z którym osoby zdolne charakteryzują się niskimi zdolnościami emocjonalnymi i społecznymi ma długą historię, sięgającą czasów antycznych.

Głównym problemem badania była analiza poziomu inteligencji emocjonalnej u osób o wysokim ilorazie inteligencji ogólnej. Odwołując się do wyników opisanych powyżej badań oraz do badań, w których stwierdzone zostały dodatnie korelacje między inteligencją ogólną a inteligencją emocjonalną (Śmieja i in., 2012; Mayer i in., 1999, 2000) lub komponentami IE, np. rozpoznawaniem emocji (np. Austin, 2005; Matczak i in., 2005) czy rozumieniem emocji (np. Matczak, Piekarska, 2011), postawiono następującą hipotezę:

Hipoteza 1: Osoby o wysokich zdolnościach intelektualnych posiadają wyższy ogólny poziom inteligencji emocjonalnej, jak również wyższy poziom w zakresie poszczególnych zdolności składających się na IE w porównaniu z przeciętnym poziomem w populacji.

W większości badań, w których analizuje się różnice międzypłciowe odnotowuje się wyższe zdolności kobiet w zakresie inteligencji emocjonalnej (Van Rooy i in., 2005; Brackett i in., 2006; Matczak, Piekarska, 2011; Matczak i in., 2005; Austin, 2005). Na podstawie tych danych sformułowano poniższą hipotezę:

Hipoteza 1a: Kobiety posiadają wyższy ogólny poziom IE i wyższy poziom poszczególnych zdolności składających się na IE w porównaniu z mężczyznami.

2. SAMOOCENA U OSÓB O WYSOKICH ZDOLNOŚCIACH INTELEKTUALNYCH

Drugim ważnym problemem weryfikowanym w badaniu była analiza samooceny osób o wysokim IQ w zakresie inteligencji emocjonalnej. W tym celu przeprowadzono replikację badania Bracketta i współpracowników (2006), w którym

analizowana była samoocena osób badanych w zakresie IE przed i po wykonaniu testów IE.

Samoocena, najogólniej definiując, odzwierciedla przekonanie na własny temat (Leary, Baumeister, 2000). Owe przekonania mogą dotyczyć wielu sfer, np. społecznej, emocjonalnej, osiągnięć zawodowych i często tworzą się w wyniku dokonywania porównań z innymi osobami, oceny własnych osiągnięć w stosunków do aspiracji czy otrzymywanych informacji zwrotnych (Marsh, Hau, 2003).

W części badań stwierdzana jest niższa ogólna samoocena u osób ponadprzeciętnie zdolnych w porównaniu z osobami o przeciętnych zdolnościach. Osoby o wysokich zdolnościach intelektualnych mogą mieć poczucie odmienności, co w konsekwencji może przyczyniać się do ich niskiej samooceny (Janos i in., 1985). We francuskich badaniach (Bénony i in., 2007) analizowano samoocenę osób o wysokim IQ w porównaniu z osobami o przeciętnych zdolnościach intelektualnych. Samoocena osób wybitnie zdolnych była niższa w porównaniu z samooceną osób z grupy kontrolnej. Wyniki francuskiego badania należy jednak traktować ostrożnie, gdyż badane grupy składały się zaledwie z 23 osób.

Druga część badań wskazuje, że osoby o wysokich zdolnościach charakteryzują się wyższą samooceną w porównaniu do osób o przeciętnych zdolnościach. Na przykład Rudasill i in. (2009) porównywali samoocenę zdolnych uczniów z klas 5–11 z samooceną u osób o przeciętnych zdolnościach. Otrzymane wyniki wykazały, że uzdolnieni uczniowie charakteryzowali się wyższą samooceną w zakresie kompetencji szkolnych, zdolności społecznych i wyższym poczuciem własnej wartości. Bain i Bell (2004) analizowali samoocenę uczniów ze szkół podstawowych i średnich w zakresie zdolności fizycznych, wyglądu, relacji z rówieśnikami, relacji z rodzicami oraz ogólnej samooceny. Otrzymane wyniki świadczą o tym, że uzdolnieni uczniowie charakteryzowali się wyższą samooceną w każdym z analizowanych obszarów poza samooceną w zakresie relacji z rodzicami.

Na podstawie danych z badań świadczących, że osoby o wysokim ilorazie inteligencji często nie doszacowują swoich zdolności w różnych sferach postawiono następującą hipotezę:

Hipoteza 2: Osoby o wysokim IQ nie doszacowują swoich zdolności w zakresie IE.

Odwolując się do badań świadczących, że kobiety wyżej oceniają swoją inteligencję emocjonalną niż mężczyźni (Petrides, Furnham, 2000; Petrides i in., 2004) w badaniu postanowiono zweryfikować następującą hipotezę:

Hipoteza 2a: Kobiety wyżej oceniają swój poziom inteligencji emocjonalnej w porównaniu z mężczyznami.

3. METODA

3.1. Osoby badane

W badaniu wzięły udział 43 osoby: 26 mężczyzn i 17 kobiet. Wszystkie osoby badane należały do Stowarzyszenia Mensa Polska zrzeszającego osoby o ilorazie inteligencji mieszczącym się w dwóch górnych procentach populacji – IQ powyżej 148. Biorąc pod uwagę wyniki badań świadczące o wzroście poziomu inteligencji emocjonalnej wraz z wiekiem (np. Mayer i in., 2001; Derksen i in., 2009), do grupy badanej w badaniach własnych włączono osoby w zbliżonym wieku. W związku z powyższym, uczestnikami badania były osoby w okresie wczesnej dorosłości, od 21 do 30 roku życia (Bee, 2004). Nie stwierdzono istotnych statystycznie różnic wieku między badanymi kobietami ($M = 24,88$) i mężczyznami ($M = 25,53$).

Przewaga mężczyzn w badanej grupie jest zgodna z wynikami badań świadczących o większej wariancji wyników w zakresie inteligencji u mężczyzn w porównaniu z kobietami (Johnson i in., 2008; Machin, Pekkarinen, 2008).

Badanie było jednoetapowe, średnio zajmowało 1 godzinę. Uczestnictwo w badaniu było anonimowe i dobrowolne. Osoby badane zostały poinformowane o konieczności wykonania badania w następującej kolejności: 1. Ankieta dotycząca oceny poziomu inteligencji emocjonalnej przed wykonaniem testów; 2. Trzy testy inteligencji emocjonalnej (SIE-T, TRE, TIE w dowolnej kolejności); 3. Ankieta dotycząca poziomu inteligencji emocjonalnej po wykonaniu testów.

3.2. Testy

W badaniu zastosowano trzy następujące testy zadaniowe, służące do pomiaru inteligencji emocjonalnej lub komponentów IE: *Test Inteligencji Emocjonalnej* (TIE, Śmieja, Orzechowski, 2012), *Skala Inteligencji Emocjonalnej – Twarze* (SIE-T, Matczak i in., 2005), *Test Rozumienia Emocji* (TRE, Matczak, Piekarska, 2011).

Test Inteligencji Emocjonalnej (TIE) pozwala na ocenę ogólnego poziomu inteligencji emocjonalnej badanej osoby oraz poziom zdolności stanowiących poszczególne komponenty IE wyróżnione w modelu Saloveya i Mayera (1997). TIE składa się z 24 zadań podzielonych na dwie podskale odpowiadające wyróżnionym w modelu grupom zdolności: percepcji i rozumieniu emocji (pierwsza część) oraz zdolności asymilacji i zarządzania emocjami (druga część). W pierwszej części osoba badana ma wskazać, co czuli i myśleli bohaterowie opisanych sytuacji. Zadaniem uczestnika jest ocenienie, jak dalece prawdopodobne jest to, że przeżywali oni określone emocje. W drugiej części testu osoba badana ma oszacować,

jakie postępowanie bohaterów danej sytuacji byłoby najskuteczniejsze oraz jakie emocje sprzyjałyby (a jakie przeszkadzały) w wykonaniu opisanych zadań. W obydwóch częściach testu oceny dokonuje się na 5-stopniowej skali Likerta, gdzie 1 oznacza odpowiedź bardzo złą, zaś 5 bardzo dobrą. Test ma normy: odrębne dla kobiet i mężczyzn; odrębne dla osób do 18 r. ż.; odrębne dla osób w przedziale wiekowym 19–25 r. ż.; odrębne dla osób po 25 r. ż.

Skala Inteligencji Emocjonalnej – Twarze (SIE-T, Matczak i in., 2005) służy do oceny zdolności do percepcji emocji. SIE-T składa się z 18 zdjęć, na połowie z nich widnieje twarz kobiety, na drugiej połowie twarz mężczyzny. Twarze osób na fotografiach wyrażają 8 pozytywnych stanów emocjonalnych (4 prezentuje kobieta, 4 – mężczyzna) oraz 10 negatywnych emocji (5 prezentuje mężczyzna i 5 – kobieta). Do każdej fotografii na arkuszu odpowiedzi przypisany jest zestaw sześciu nazw emocji, zarówno pozytywnych, jak i negatywnych. Osoba badana ma każdorazowo ustosunkować się do tego, czy osoba na fotografii wyraża wypisane emocje i zaznaczyć jedną z trzech możliwości odpowiedzi: *wyraża*, *nie wyraża* lub *trudno powiedzieć*. Wszystkie wypisane obok fotografii emocje tworzą odrębne pozycje testowe, w związku z czym łączna liczba pozycji wynosi 108. Podłoże teoretyczne testu stanowi koncepcja IE autorstwa Mayera i Saloveya (1997). Test jest przeznaczony do badania uczniów szkół średnich, studentów oraz dorosłych osób niestudujących, zarówno mężczyzn, jak i kobiet. Test ma oddzielne normy dla wszystkich wspomnianych grup.

Test Rozumienia Emocji (TRE, Matczak, Piekarska, 2011) pozwala na pomiar jednego ze składników inteligencji emocjonalnej – zdolności rozumienia emocji. TRE składa się z 30 zadań pogrupowanych w 5 odrębnych części testu. W pierwszej części osoba badana ma uszeregować wypisane emocje w kolejności od najsłabszej do najsilniejszej (np. zachwyty, ekstaza, wściekłość, rozdrażnienie), zaś w pozostałych częściach należy wybrać poprawną odpowiedź spośród czterech podanych możliwości. W części drugiej osoba badana ma za zadanie wybrać emocję przeciwną do wskazanej w instrukcji (np. wskazanie emocji przeciwnej do pogardy spośród: fascynacji, podziwu, sympatii, uznania). W trzeciej części zadanie osoby badanej polega na wybraniu emocji prostszych, które stanowią nieodzowne składniki określonych stanów czy emocji złożonych (np. miłość – niepewność, podziw, akceptacja, radość). W kolejnej części osoba badana proszona jest o wskazanie w poszczególnych zadaniach emocji, która z największym prawdopodobieństwem pojawi się w danej sytuacji (np. niespodzianka – wdzięczność, radość, zaskoczenie, nieufność). W ostatniej części opisana jest sytuacja i reakcja emocjonalna na nią, zadaniem osoby badanej jest znalezienie okoliczności warunkującej wystąpienie podanej reakcji emocjonalnej (np. uzyskana oferta pomocy może budzić złość, jeżeli człowiek czuje się bezradny, zbyt wysoko ocenia swoje możliwości, czuje się zagubiony, jest nieufny). Podłoże teoretyczne testu stanowi koncepcja IE autorstwa Saloveya i Mayera (1999). Test posiada oddzielne normy dla kobiet i mężczyzn w wieku 15–18; 18–25 oraz powyżej 25 r. ż.

Ankiety służące do oceny poziomu inteligencji emocjonalnej przez osoby badane przed i po wykonaniu testów mierzących inteligencję emocjonalną. Analizując związek między samooceną w zakresie inteligencji emocjonalnej a wynikami otrzymanymi w testach mierzących IE, przygotowano ankiety służące do oceny poziomu inteligencji emocjonalnej przez osoby badane zarówno przed, jak i po wykonaniu testów mierzących inteligencję emocjonalną. Ankiety przygotowano, wzorując się na badaniu Bracketta i współpracowników (Brackett i in., 2006). Obydwie ankiety składały się z identycznych elementów. W pierwszej kolejności osoby badane zapoznawały się z definicją inteligencji emocjonalnej autorstwa Mayera i Saloveya (1997), następnie miały na skali od 0–100% oszacować od jakiej liczby: 1) kobiet; 2) mężczyzn; 3) kobiet i mężczyzn w populacji lepiej wykonają testy (w ankiecie przed wykonywaniem testów) lub wykonały je (w ankiecie po wykonaniu testów).

4. WYNIKI

Statystyki opisowe dla wszystkich trzech zastosowanych w badaniu testów zostały zaprezentowane w tabeli 1. Wyniki osób badanych porównywano do wyników uzyskanych w badaniach normalizacyjnych poszczególnych testów.

4.1. Inteligencja ogólna a inteligencja emocjonalna

W celu weryfikacji hipotezy 1. zastosowano test *t*-Studenta dla jednej próby, pozwalający na ocenę istotności statystycznej różnic między średnimi wynikami osób badanych a przeciętnymi wynikami w populacji. Otrzymane wyniki wykazały, że osoby badane uzyskały wyższe wyniki ogólne w zakresie inteligencji emocjonalnej w porównaniu do przeciętnych wyników w populacji. Ponadto, osoby badane uzyskały wyższe wyniki w zakresie komponentów inteligencji emocjonalnej: rozpoznawania emocji (TIE i SIE-T), rozumienia emocji (TIE i TRE), ułatwienia procesu myślenia za pomocą emocji i zarządzania emocjami (TIE) w porównaniu do wyników przeciętnych w populacji (tabela 1).

Tabela 1. Średnie wyniki osób w badanej próbie i uzyskane w populacji polskiej w badaniach normalizacyjnych oraz odchylenia standardowe dla badanej próby

Zmienna	<i>N</i>	<i>M</i> w badanej próbce	<i>M</i> w populacji	<i>SD</i>	<i>t</i>	<i>df</i>
<i>TIE</i> – wynik ogólny	43	31,23	28,03	3,94	5,33***	42
<i>TIE-1</i>	43	8,69	7,75	1,30	4,75***	42
<i>SIE-T</i>	43	79,48	76,00	5,99	3,81***	42
<i>TIE-2</i>	43	8,06	7,15	1,21	4,93***	42
<i>TRE</i>	43	21,02	18,00	3,23	6,13***	42
<i>TIE-3</i>	43	7,55	6,82	1,30	3,67***	42
<i>TIE-4</i>	43	6,93	6,30	1,26	3,27**	42

*** $p < 0,0001$, ** $p < 0,005$

Objaśnienia: *M* – średnia; *SD* – odchylenie standardowe; *TIE* – Test Inteligencji Emocjonalnej; *TIE-1* – Test Inteligencji Emocjonalnej, podskala rozpoznawanie emocji; *TIE-2* – Test Inteligencji Emocjonalnej, podskala rozumienie emocji; *TIE-3* – Test Inteligencji Emocjonalnej, podskala asymilacja emocji; *TIE-4* – Test Inteligencji Emocjonalnej, podskala zarządzanie emocjami; *SIE-T* – Skala Inteligencji Emocjonalnej – Twarze; *TRE* – Test Rozumienia Emocji.

Źródło: Dane normalizacyjne dotyczące populacji na podstawie: Matczak i in., 2005 (*SIE*); Matczak, Piekarska, 2011 (*TRE*); Śmieja i in., 2012 (*TIE*). Pozostałe dane w tej i innych tabelach na podstawie badań własnych.

4.2. Różnice międzypłciowe

W celu weryfikacji różnic w wynikach między kobietami i mężczyznami biorącymi udział w badaniu zastosowano test *t*-Studenta dla prób niezależnych. Otrzymane wyniki wykazały istotną statystycznie różnicę jedynie w zakresie wyników osiągniętych w teście *SIE-T*, w którym mężczyźni osiągnęli wyższe wyniki niż kobiety. Szczegółowe dane dotyczące różnic międzypłciowych zostały zaprezentowane w tabeli 2.

Tabela 2. Analiza różnic międzypłciowych

Zmienna	Kobiety <i>M</i> (<i>SD</i>)	Mężczyźni <i>M</i> (<i>SD</i>)	Różnice międzypłciowe (test <i>t</i>)
<i>TIE</i> – wynik ogólny	32,35 (4,20)	30,50 (4,20)	$t = -1,52$ (41)
<i>TIE-1</i>	8,86 (1,04)	8,58 (1,45)	$t = -0,67$ (41)
<i>TIE-2</i>	8,43 (0,93)	7,82 (1,32)	$t = -1,64$ (41)
<i>TIE-3</i>	7,88 (1,40)	7,32 (1,20)	$t = -1,38$ (41)
<i>TIE-4</i>	7,17 (1,08)	6,77 (1,35)	$t = -1,01$ (41)
<i>SIE-T</i>	77,52 (6,38)	81,44 (4,35)	$t = 2,36^*$ (40)
<i>TRE</i>	21,76 (3,41)	20,53 (3,07)	$t = -1,22$ (41)
Samoocena przed badaniem	55,88 (19,94)	45,64 (24,16)	$t = -1,45$ (41)
Samoocena po badaniu	56,27 (16,49)	43,07 (25,78)	$t = -1,87^*$ (41)

* $p < 0,05$

Objaśnienia: jak w tab. 1.

4.3. Inteligencja ogólna a samoocena w zakresie inteligencji emocjonalnej

Kobiety średnio szacowały, że wypadną lepiej niż 56% osób badanych, mężczyźni zaś byli zdania, że poradzą sobie lepiej niż 46% populacji, z kolei po badaniu zmniejszyli swoje szacunki do 43%. Ponadto analizy ujawniły, że kobiety w ankiecie po badaniu istotnie statystycznie wyżej oceniły swoje zdolności w zakresie IE w porównaniu z mężczyznami (tabela 2). W ankiecie przed badaniem nie stwierdzono istotnych różnic między płciowych. Wykazano wysokie korelacje między wynikami podawanymi przez badane osoby w obydwóch ankietach, $r = 0,90$, $p < 0,001$, co świadczy, o tym, że osoby badane w większości nie zmieniły swoich szacunków po wykonaniu testów inteligencji emocjonalnej.

4.4. Związek między wynikami w testach IE a samooceną w ankietach

Aby dokonać porównania szacunków z ankiet do faktycznego poziomu IE osiągniętego w trzech zastosowanych testach (TIE, SIE-T, TRE), wyniki osób badanych zamieniono na wyniki w skali centylowej, co zaprezentowano w tabeli 3.

Tabela 3. Wyniki w skali centylowej w ankietach przed i po wykonaniu testów oraz w testach: TIE, SIE-T, TRE

Ankiety i testy	<i>M (SD)</i>
Ankieta przed wykonaniem testów	49,68 (22,90)
Ankieta po wykonaniu testów	48,29 (23,28)
TIE	78,09 (9,85)
SIE-T	73,60 (5,54)
TRE	70,06 (10,77)

Objaśnienia: *M* – średnia; *SD* – odchylenie standardowe.

W celu porównania wyników z ankiet z wynikami w testach TIE, SIE-T i TRE zastosowano test t-Studenta. Prowadzone analizy dotyczyły porównania wyników ankiety szacującej przed badaniem poziom inteligencji emocjonalnej i faktycznego poziomu IE oraz porównania wyników ankiety szacującej po badaniu poziom inteligencji emocjonalnej i faktycznego poziomu IE. Otrzymane rezultaty wskazują, iż osoby badane nie doszacowały swoich wyników, zarówno w ankiecie przed, jak i po wykonaniu testów. Szczegółowe rezultaty zaprezentowano w tabeli 4.

Tabela 4. Porównanie szacunków z ankiet przed i po wykonaniu testów do wyników osiągniętych w zastosowanych testach: *TIE*, *SIE-T* i *TRE*

Ankiety	<i>M</i>	<i>SD</i>	<i>T</i>	<i>df</i>
Ankieta przed <i>TIE</i>	-28,40	21,98	-8,47***	42
Ankieta po <i>TIE</i>	-29,79	22,51	-8,67***	42
Ankieta przed <i>SIE-T</i>	-23,91	24,81	-6,31***	42
Ankieta po <i>SIE-T</i>	-25,30	24,84	-6,67***	42
Ankieta przed <i>TRE</i>	-20,38	23,19	-5,76***	42
Ankieta po <i>TRE</i>	-21,78	23,52	-6,07***	42

*** $p < 0,0001$

5. DYSKUSJA WYNIKÓW

Celem badania było uzyskanie odpowiedzi na pytanie: jakim poziomem inteligencji emocjonalnej charakteryzują się osoby o wysokich zdolnościach intelektualnych. Analizie poddano zarówno wyniki ogólne w zakresie IE, uzyskane przez osoby badane, jak i wyniki dla poszczególnych zdolności składających się na IE. Otrzymane dane potwierdziły hipotezę 1 – osoby badane charakteryzują się wyższym ogólnym poziomem inteligencji emocjonalnej w porównaniu z przeciętnym poziomem IE w populacji. Wyniki dla poszczególnych zdolności stanowiących komponenty inteligencji emocjonalnej również okazały się istotnie statystycznie wyższe w porównaniu z przeciętnymi w populacji we wszystkich zastosowanych testach.

Zediner i in. (2005) wskazują, że rezultaty badań w świetle których osoby o wysokim IQ charakteryzują się wyższymi zdolnościami emocjonalnymi, można interpretować w nawiązaniu do teorii inteligencji Spearmana. Być może inteligencja emocjonalna jest związana z czynnikiem *g*, na co zwracają uwagę również A. Kaufman i J. Kaufman (2001). Badacze przekonują, że Wechsler uznałby inteligencję emocjonalną za fragment czynnika *g*. Ponadto, wspomniani badacze twierdzą, że dla autora pierwszego zestawu testów do badania inteligencji, Alfreda Bineta, „IE była z pewnością aspektem inteligencji ogólnej” (Kaufman, Kaufman, 2001, s. 259). Z kolei uzyskane w niniejszym badaniu wyniki są sprzeczne z koncepcją Gardnera (2006), w której różne rodzaje inteligencji są od siebie niezależne.

Nie stwierdzono istotnych statystycznie różnic międzypłciowych w badanej próbie w zakresie wyników ogólnych, co wiąże się z odrzuceniem hipotezy 1a. Zaskoczeniem było wykazanie, że mężczyźni osiągnęli istotnie statystycznie wyższe wyniki w teście *SIE-T*, służącym do pomiaru zdolności do percepcji emocji. Natomiast w pozostałych testach służących do pomiaru zdolności składających się na inteligencję emocjonalną nie stwierdzono istotnych statystycznie różnic międzypłciowych.

We wspomnianym badaniu Zeidnera i in. (2005) stwierdzono istotne statystycznie różnice międzyplciowe na korzyść kobiet. Jednak różnica w wynikach kobiet i mężczyzn o przeciętnym IQ była znacznie większa (10 pkt) niż różnica między kobietami i mężczyznami o wysokim IQ (2 pkt).

Jakie mogą być przyczyny braku różnic międzyplciowych w zakresie ogólnego poziomu IE oraz osiągnięcia przez mężczyzn wyższych wyników w zakresie percepcji emocji? Brackett i Salovey (2008) zwracają uwagę, że z reguły rodzice częściej rozmawiają o emocjach z dziewczynkami. Jednak możliwe, że w przypadku chłopców o wysokim ilorazie inteligencji, który przez niektórych (np. Goleman, 1997) jest oceniany jako wskaźnik emocjonalnych trudności, ich rodzice są bardziej zmotywowani do rozwijania zdolności emocjonalnych i społecznych. Ponadto zazwyczaj mężczyźni są oceniani jako posiadający niższe zdolności emocjonalne niż kobiety (Petrides i in., 2004), co w połączeniu z opiniami o trudnościach emocjonalnych osób o wysokim IQ może dodatkowo motywować rodziców do dbałości o rozwój emocjonalny ich nieprzeciętnie zdolnych synów.

Mogłoby się wydawać, że osoby o wysokim IQ oraz IE powinny charakteryzować się wglądem we własne zdolności i adekwatnie szacować swój poziom inteligencji emocjonalnej, szczególnie po wykonaniu testów IE. Wydaje się bowiem, że wykonanie zadaniowych testów powinno wpłynąć na samoocenę osób badanych. Z przeprowadzonego badania płyną jednak odmienne wnioski. Osoby o wysokich zdolnościach nie doszacowały wyników w samoopisowych ankietach w porównaniu z wynikami, jakie osiągnęły w zastosowanych testach: TIE, SIE-T i TRE (potwierdzenie hipotezy 2.). Otrzymane dane są zgodne z badaniami świadczącymi o niskiej samoocenie u osób zdolnych (Klein, Zehms, 1996; Bénony i in., 2007; Zeidner i in., 2005). Kobiety wypadły w testach lepiej niż średnio 75% populacji, mężczyźni zaś średnio uzyskali lepsze wyniki od 73% populacji. Natomiast kobiety średnio szacowały, że wypadną lepiej niż 56% osób z populacji ogólnej, zaś mężczyzn oceniali, że poradzą/poradzili sobie lepiej od 44% populacji ogólnej.

Otrzymane dane tylko częściowo potwierdzają hipotezę 2a. Kobiety oszacowały swoje wyniki istotnie wyżej w porównaniu z mężczyznami, jednak tylko w ankiecie po badaniu. Różnice w szacunkach podanych przez kobiety i mężczyzn w ankiecie przed wykonywaniem testów IE okazały się nieistotne statystycznie.

Dane z badania można zestawić z wynikami, jakie otrzymali Brackett i in. (2006), badając losową grupę studentów. We wspomnianym badaniu osoby badane średnio twierdziły, że wykonają testy lepiej niż 60% społeczeństwa. Natomiast osoby biorące udział w niniejszym badaniu średnio oszacowały swoje wyniki o 10% niżej niż uczestnicy badania zespołu Bracketta. Ponadto Brackett i in. (2006) wykazali, że jednostki, które brały udział w ich badaniu i charakteryzowały się najwyższym poziomem IE, nie doszacowywały swoich wyników.

Jakie mogą być przyczyny obniżonej samooceny osób o wysokim IQ w zakresie zdolności emocjonalnych?

Jedną z prawdopodobnych przyczyn przejawiania nieadekwatnie niskiej samooceny przez osoby o wysokich zdolnościach intelektualnych może być, po pierwsze, identyfikowanie się ze stereotypowym wizerunkiem geniusza. Osoby o nieprzeciętnie wysokich zdolnościach bywają postrzegane jako nieprzystosowane społecznie, emocjonalnie głupie, samotne, dziwne lub cierpiące na zaburzenia psychiczne (O'Connor, 2005). Badania pokazują, że osoby o wysokich zdolnościach oceniają, iż opinia publiczna nie postrzega ich geniuszu jako czegoś pozytywnego (Kerr i in., 1988).

Po drugie, posiadanie szczególnych zdolności może być źródłem poczucia inności, odrębności od grupy i w konsekwencji negatywnie wpływa na samoocenę osób zdolnych. Zeidner i in. (2005, s. 387) wskazują, że osoby zdolne postrzegają siebie jako „odmiennych od normalnego społeczeństwa właśnie z powodu odróżniających je wybitnych zdolności”. Kerr i in. (1988) wykazali, że osoby zdolne oceniają posiadany geniusz pozytywnie, ale tylko w kontekście zdobywanych osiągnięć akademickich. Osoby o wysokich zdolnościach uważają, że nieprzeciętne zdolności negatywnie wpływają na relacje interpersonalne.

Po trzecie, być może osoby o wysokich zdolnościach mają mały wgląd w posiadane zdolności emocjonalne, na co wskazuje niska samoocena osób badanych, zwłaszcza w ankiecie po wykonaniu testów. Wgląd w posiadane zdolności może być zniekształcony przez koncentrowanie się na swoich słabych stronach przez osoby uzdolnione, a w konsekwencji – krytyczną ocenę własnych zdolności emocjonalnych. Trzeba jednak podkreślić, że wszystkie przytoczone interpretacje wymagają potwierdzenia w dalszych badaniach. Natomiast otrzymane w badaniu wyniki wskazują na potrzebę zmiany stereotypowych przekonań na temat zdolnych osób w opinii publicznej, ale również w przypadku samych osób zdolnych. Niska samoocena w zakresie zdolności emocjonalnych może rzutować na nawiązywanie i podtrzymywanie relacji interpersonalnych. Beyer (1999, s. 280), który analizował różnice międzyplciowe w ocenie sukcesu egzaminacyjnego, pisał, że: „Samoocena, która ma niewiele wspólnego z rzeczywistością, może nie tylko odzwierciedlać brak samowiedzy, ale również blokować samoregulację i wyznaczanie sobie celów w akademickich, zawodowych i interpersonalnych sytuacjach”. Wyniki niniejszego badania wskazują, że niezwykle istotne jest lepsze uświadomienie i informowanie osób zdolnych o posiadanych przez nie zdolnościach.

Ograniczeniem badania była stosunkowo mała liczebność osób badanych (43 osoby). Ponadto, grupy kobiet i mężczyzn nie były równoliczne, mężczyzn było prawie dwa razy więcej. W związku z powyższym, wyniki świadczące o braku istotnej statystycznie różnicy między obu płciami oraz osiągnięciem wyższych wyników przez mężczyzn w zakresie zdolności rozpoznawania emocji należy traktować z ostrożnością. Słabą stroną pracy stanowił również brak grupy kontrolnej, składającej się z osób o przeciętnych zdolnościach intelektualnych. Wyniki osób

badanych były bowiem porównywane z wynikami ogólnej populacji w Polsce. W badaniu udział wzięli członkowie Stowarzyszenia Mensa Polska, o ilorazie inteligencji równym co najmniej 148 pkt., czyli były to osoby o bardzo wysokich zdolnościach intelektualnych. Osoby przynależące do Stowarzyszenia mogą charakteryzować specyficzne cechy, np. łatwość nawiązywania kontaktów interpersonalnych, dlatego warto byłoby przeprowadzić badanie z udziałem dużych grup osób o wysokim IQ spoza Mensy. Ważne byłoby porównanie wyników tych osób z grupą kontrolą, stanowiącą osoby o przeciętnych zdolnościach intelektualnych. Ponadto warto zweryfikować opinię, zgodnie z którą wysokie zdolności w zakresie IE przekładają się u osób o wysokim IQ na satysfakcję z życia prywatnego i zawodowego.

Otrzymane w badaniu wyniki wraz z rezultatami innych, podobnych badań (np. Terman, 1925; Zeidner i in., 2005) świadczą o tym, że najprawdopodobniej traktowanie wybitnie zdolnych osób jako przejawiających emocjonalne trudności jest bezpodstawne.

Istotna rola wysokich zdolności intelektualnych została wykazana dla wielu obszarów życia człowieka, m.in. zdrowia (Lawlor i in., 2006; Batty i in., 2009; Deary i in., 2004; Kuh i in., 2004; Gottfredson, 2004), edukacji (Brody, 1997; Nisser i in., 1996), dochodów (Lynn, 2010), a nawet jakości nasienia (Arden i in., 2008). Wyniki niniejszego badania wskazują, że wysoka inteligencja prawdopodobnie wiąże się również z wyższym poziomem inteligencji emocjonalnej.

BIBLIOGRAFIA

- Arden R., Gottfredson L., Miller G., Pierce A. (2008). Intelligence and semen quality are positively correlated. *Intelligence*, 37, 277–282.
- Austin E. J. (2005). Emotional intelligence and emotional information-processing. *Personality and Individual Differences*, 39, 403–414.
- Bain S. K., Bell S. M. (2004). Social self-concept, social attributions, and peer relationships in fourth, fifth, and sixth graders who are gifted compared to high achievers. *Gifted Child Quarterly*, 48, 167–178.
- Batty G. D., Wennerstad K. M., Smith G. D., Gunnell D., Deary I. J., Tynelius P., Rasmussen F. (2009). IQ in early adulthood and mortality by middle age: cohort study of 1 million Swedish men. *Epidemiology*, 20, 100–107.
- Bee H. (2004). *Psychologia rozwoju człowieka*, Poznań: Wydawnictwo Zysk i Ska.
- Bénony H., Van Der Elst D., Chahraoui K., Bénony C., Marnier J. P. (2007). Link between depression and academic self-esteem in gifted children. *Encephale*, 33, 11–20.
- Beyer S. (1999). Gender differences in the accuracy of grade expectancies and evaluation. *Sex Roles*, 41, 279–296.
- Boyd D., Bee H. (2006). *Lifespan Development*. Boston: Allyn, Bacon.
- Brackett M. A., Rivers S. R., Lerner N., Salovey P., Shiffman S. (2006). Relating emotional abilities to social functioning: A comparison of self-report and performance measures of emotional intelligence. *Journal of Personality and Social Psychology*, 4, 780–795.

- Brackett M. A., Salovey P. (2008). Pomiar inteligencji emocjonalnej skalą Mayer – Salovey – Caruso Emotional Intelligence Test. [W:] M. Śmieja, J. Orzechowski (red.), *Inteligencja emocjonalna. Fakty, mity, kontrowersje* (s. 113–135). Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN.
- Brackett M. A., Rivers S. E., Salovey P. (2011). Emotional intelligence: Implications for personal, social, academic, and workplace success. *Social and Personality Psychology Compass*, 5, 88–103.
- Brody N. (1997). Intelligence, schooling and society. *American Psychologist*, 52, 1046–1050.
- Ciarrochi, J. (2008). Czym jest inteligencja emocjonalna i czemu służy? Konfrontacja dwóch światopoglądów. [W:] M. Śmieja, J. Orzechowski (red.), *Inteligencja emocjonalna. Fakty, mity, kontrowersje* (s. 136–152). Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN.
- Darksen J., Kramer I., Katzko M. (2009). Does a self-report measure for emotional intelligence assess something different than general intelligence. *Personality and Individual Differences*, 32, 37–48.
- Deary I. J., Whiteman M. C., Starr J. M., Whalley L. J., Fox H. C. (2004). The impact of childhood intelligence on later life: following up the Scottish mental surveys of 1932 and 1947. *Journal of Personality and Social Psychology*, 86, 130–147.
- Gardner H. (2006). On failing to grasp the core of MI theory: A response to Visser et al. *Intelligence*, 34, 503–505.
- Goldenberg I., Matheson K., Mantler J. (2006). The assessment of emotional intelligence: A comparison of performance-based and self-report methodologies. *Journal of Personality Assessment*, 86, 33–45.
- Goleman D. (1997). *Inteligencja emocjonalna*. Poznań: Media Rodzina.
- Gottfredson L. S. (2004). Life, death and intelligence. *Journal of Cognitive Education and Psychology*, 4, 23–46.
- Hoge R. D., Renzulli J. S. (1993). Exploring the link between giftedness and self-concept. *Review of Educational Research*, 63, 449–465.
- Janos P. M., Fung H. C., Robinson N. (1985). Self-concept, self-esteem, and peer relations among gifted children who feel “different”. *Gifted Child Quarterly*, 29, 78–81.
- Johnson W., Carothers A., Deary I. J. (2008). Sex differences in variability in intelligence: A new look at the old question. *Perspectives on Psychological Science*, 3, 518–531.
- Kaufman A. S., Kaufman J. C. (2001). Emotional Intelligence As an Aspect of General Intelligence: What Would David Wechsler Say? *Emotion*, 1, 258–264.
- Kerr B., Colangelo N., Gaeth J. (1988). Gifted Adolescents’ Attitudes Toward Their Giftedness. *Gifted Child Quarterly*, 32, 245–247.
- Klein A. G., Zehms D. (1996). Self-concept and gifted girls: A cross sectional study of intellectually gifted females in grades 3, 5, 8. *Roeper Review*, 19, 30–33.
- Kuh D., Richards M., Hardy R., Butterworth S., Wadsworth M. (2004). Childhood cognitive ability and deaths up until middle age: a post-war birth cohort study. *International Journal of Epidemiology*, 33, 408–413.
- Lawlor D. A., Najman J. M., Batty D., O’Callaghan M. J., Williams G. M., Bor W. (2006). Early life predictors of childhood intelligence: findings from the Mater-University study of pregnancy and its outcomes. *Pediatric and Perinatal Epidemiology*, 20, 148–162.
- Leary M. R., Baumeister R. F. (2000). The nature and function of self-esteem: Sociometer theory. [W:] M. P. Zanna (red.), *Advances in experimental social psychology* (s. 1–62). New York: Academic Press.
- Lynn R. (2010). In Italy, north-south differences in IQ predict differences in income, education, infant mortality, stature, and literacy. *Intelligence*, 38, 93–100.
- Machin S., Pekkarinen T. (2008). Global sex differences in test score variability. *Science*, 33, 1331–1332.

- Matczak M., Piekarska J., Studniarek E. (2005). *Skala Inteligencji Emocjonalnej – Twarze (SIE-T). Podręcznik*. Warszawa: Pracownia Testów Psychologicznych PTP.
- Matczak M., Piekarska J. (2011). *Test Rozumienia Emocji (TRE). Podręcznik*. Warszawa: Pracownia Testów Psychologicznych PTP.
- Marsh, H. W., Hau, K. (2003). Big-fish–little-pond-effect on academic self-concept: A cross-cultural (26 country) test of the negative effects of academically selective schools. *American Psychologist*, 58, 364–376.
- Mayer J. D., Salovey P. (1997). What is emotional intelligence? [W:] P. Salovey, D. Sluyter (red.), *Emotional development and EI: Educational implications* (s. 3–34). New York: Basic Books.
- Mayer J. D., Salovey P., Caruso D. R., Sitarenios G. (2001). Emotional Intelligence as a Standard Intelligence. *Emotion*, 3, 232–242.
- Mayer J. D., Salovey P., Caruso D. R. (2002). *Mayer-Salovey-Caruso Emotional Intelligence Test (MSCEIT) user's manual*. Toronto: Multi-Health Systems.
- Nail J. M., Evans J. G. (1997). The emotional adjustment of gifted adolescents: A view of global functioning. *Roeper Review*, 20, 18–21.
- Nisser U., Boodoo G., Bouchard T. J., Boykin A. W., Brody N., Ceci S. J. i in. (1996). Intelligence: knowns and unknowns. *American Psychologist*, 51, 77–101.
- O'Connor K. J. (2005). *Stereotypes and Beliefs Regarding Intellectually Gifted Students*. Niepublikowana rozprawa doktorska. Connecticut: University of Connecticut.
- Petrides K. V., Furnham A. (2000). Gender differences in measured and self-estimated trait emotional intelligence. *Sex Roles*, 42, 449–461.
- Petrides K. V., Furnham A., Martin G. N. (2004). Estimates of Emotional and Psychometric Intelligence: Evidence for Gender-Based Stereotypes. *The Journal of Social Psychology*, 144, 149–162.
- Robinson A., Clinkenbeard P. R. (2008). History of Giftedness: Perspectives from the Past Presage Modern Scholarship. [W:] S. I. Pfeiffer (red.), *Handbook of Giftedness in Children* (s. 13–34). New York: Springer Science and Business Media.
- Rudasill K. M., Capper M. R., Foust R. C., Callahan C. M., Albaugh S. B. (2009). Grade and Gender Differences in Gifted Students' Self-Concepts. *Journal for the Education of the Gifted*, 32, 340–367.
- Schutte N. S., Malouff J. M., Hall E. L., Haggerty D. J., Cooper J. T., Golden C. J. i in. (1998). Development and validation of a measure of emotional intelligence. *Personality and Individual Differences*, 25, 167–177.
- Śmieja M., Orzechowski J., Asanowicz D. (2012). *Test Inteligencji Emocjonalnej (TIE). Podręcznik*. Kraków: Wszechnica Uniwersytetu Krakowskiego.
- Spearman C. E. (1927). *The abilities of man*. London: Macmillan.
- Storek J., Furnham A. (2012). Gender and gender role differences in Domain-Masculine Intelligence and Beliefs about Intelligence: A study with Mensa UK members. *Personality and Individual Differences*, 53, 890–895.
- Terman L. M. (1925). *Mental and physical traits of a thousand gifted children*. Stanford, CA: Stanford University Press.
- Van Rooy D. L., Alonso A., Viswesvaran C. (2005). Group differences in emotional intelligence test scores: Theoretical and practical implications. *Personality and Individual Differences*, 38, 689–700.
- Zeidner M., Shani-Zinovich I., Matthews G., Roberts R. (2005). Assessing emotional intelligence in gifted and non-gifted high school students: Outcomes depend on the measure. *Intelligence*, 33, 369–391.

ALEKSANDRA LUBIKOWSKA

**MEASUREMENT AND SELF-ASSESSMENT OF THE EMOTIONAL
INTELLIGENCE LEVEL IN PEOPLE WITH EXTREMELY HIGH GENERAL
INTELLIGENCE QUOTIENT**

Abstract. This study investigates emotional intelligence (EI) among gifted people ($n = 43$). There were used three tests to assess general level of emotional intelligence or EI components: Emotional Intelligence Test (TIE), Emotional Intelligence Scale-Faces (SIE-T) and Test of Emotion Understanding (TRE). In addition, self-esteem of subjects was analyzed in terms of EI. Results showed that: (1) Subjects have higher general EI ($t = 5.33$, $p < 0.0001$) and higher scores for EI components compared with the average scores in the polish population (from $t = 3.27$, $p < 0.005$ for managing emotions to $t = 6.13$, $p < 0.0001$ for understanding emotions), (2) Subjects underestimated their performance in self-reports (from $t = -5.76$, $p < 0.0001$ to $t = -8.67$, $p < 0.0001$). The implications of having high EI by gifted people and their underestimation of EI are discussed.

Keywords: emotional intelligence, general intelligence, self-estimation.